

Når Gadenavne Fortæller Historie

En arbejdsgruppe med repræsentanter fra Lions Club Randers Gudenaa, VisitRanders, Lokalhistorisk Arkiv og Miljø & Teknik udvalget i Randers, har udarbejdet ideen med at opsætte historiske vejskilte i Randers bymidte, med forklaringer på nogle af byens mange specielle gadenavne.

Gadenavn	Beskrivelse
Brødregade	Opkaldt efter gråbrødremunkene på Gråbrødreklostret (1236-1530). Klostret blev overtaget af kronen og fik Randers' første protestantiske præst indsat allerede 1530. Herefter blev klostret ombygget til Dronningborg Slot af Christian III (1530-ca.1723).
Burschesgade	Gartner Johan Christian Bursche ejede området. Gaden anlagt 1852. Johan Christian Bursche blev født i Tyskland ca. 1758. Han var gartnerlev på godset Grose Bedlig fra 1777-1780. Hvor han opholdt sig 1780-1783 ved vi ikke, 1783-1785 var han gartnerensvend på Fraugdegård og i samme stilling i Den Kgl. Botaniske Have 1785-1786. Derefter kom han til Frederiksdal som urtegårdsmænd og endelig blev han gartner på Ulstrup Slot 1786-1795. Her fik han i 1794 tildelt det kgl. landhusholdningsselskabs guldmedalje. Herefter flyttede han til Randers, og i 1797 giftede han sig med Anne Gregoriusdatter fra Kristrup. Ved en auktion i 1801 erhvervede han sig jordene fra Dronningborg Slotshave, ligesom han også ejede Vejrmølleporten på Flintebjerg og toften mellem Møllegade og Ladegårdsgade (Thorsgade), hvor bryggeriet Thor senere kom til at ligge. Efter sin første kones død, giftede Bursche sig igen i 1812 med Ane Marie Meinche, men hun døde allerede i 1819. Johan Christian Bursche døde i 1855. Efter dødsannoncen skal der have været ni børn i Bursches to ægteskaber.
Dytmærskens	Den almindelige forklaring er, at gaden er opkaldt efter købmænd fra Ditmarsken. Gaden er kendt fra middelalderen. Den oprindelige Dytmærskens havde et mere buet forløb, men i forbindelse med gadesaneringer i området omkring 1960, fik gaden nye forløb samme navn i 1961.
Erik Menveds Plads	Efter Kong Erik Menved, der gav Randers købstadsrettigheder i 1302. Navngivet 1952. Tidligere (1901-1952) hed pladsen Nytorv, men anlæggelsen blev påbegyndt allerede i 1870'erne. Her har altid været livlig handel med grøntsager og andre landbrugsvarer. Derfor er konen med æggene placeret her.
Gråbrødrestreæde	Opkaldt efter Gråbrødreklostret (1236-1530), ombygget til Dronningborg Slot af Christian III (1530-ca.1723). Slottet blev fuldstændigt nedrevet i 1730'erne.
Helenestræde	Har haft nuværende gadenavn siden 1795. Hed fra 1522-1767 Helvedesgyde. Gadeforløbet er kendt fra middelalderen
Hospitalsgade	Opkaldt efter Randers Hospital, der har fundats fra 1558 for at pleje syge. I dag er navnet ændret til Randers Kloster, selvom stedet aldrig har været religiøst kloster, men plejehjem. Gaden anlagt 1931
Houmeden	Udledt af det gamle ord Homej - forskansning foran et fæstningsværk. Da Randers havde befæstning fra midt i 1500-tallet stødte gaden mod vest op til volden. Gadeforløbet er kendt fra middelalderen
Integade	Betegner en meget kort vej. Navnet kendes også fra for eksempel København og Rønne. Gadenavnet kendt i Randers siden 1687
Kereveder	Efter tysk: Kehr um wieder (vend om igen). Oprindelig en blind vej. Kendt siden 1682
Kirkegade	Sct. Mortens Kirke (1494-). Kendt fra middelalderen
Kirketorvet	Her lå tidligere Helligåndsklostrets (1485-1536) kirkegård. Efter nedlæggelsen af kirkegården i 1811 blev pladsen omlagt til torv i 1820'erne
Klostergade	Anlagt på Vor Frue Klosters (ca. 1180-1452) jord. Klostret lå på nordsiden af Rådhusortet. Klostret blev nedlagt 1422. Gaden har tidligere heddet: Sct. Peders gyde (1567), Bays gade (1670), Tårnstræde (1741), Tårngade (1767) og Torvestræde (1795-1923). Herefter Klostergade.
Lille Kirkestræde	Stræder omkring Sct. Mortens Kirke (1494-). Kendt siden 1661
Nygade	Gaden hed tidligere Bays Nye Gade og er opkaldt efter en af byens store købmandsslægter. Gaden blev anlagt i 1770'erne
Rosengade	Opkaldt efter haveanlæg, der har ligget i området
Rådhusstræde	Førte til byens rådhus. Gadens forløb er kendt fra middelalderen. Navngivet 1801. Udvidet i 1930.
Rådhusortet	Tidligere Vor Frue Klosters (ca. 1180-1452) kirkegård. Byens torv siden 1462. Byens gamle rådhus er opført i 1779 efter tegninger af Christian Mørup. Af hensyn til trafikken i Rådhusstræde blev rådhuset flyttet tre meter mod nord i 1930.
Sct. Mortens Gade	Sct. Mortens Kirke (1494-). Kirke for Helligåndsklostret (1485-1536). Gaden blev anlagt 1923.
Skolestræde	Efter Latinskolen i Helligåndshuset. Gaden kendt fra middelalderen
Skær-Igennem	Godkendt af Randers byråd i 1970. Navngivet på grundejerens forslag.
Slotsgade	Efter Christian III's Dronningborg Slot (1530-ca.1723). Før da Gråbrødrekloster (1236-1530). (Se Brødregade)
Slotsgården	Efter Christian III's Dronningborg Slot. Før da Gråbrødrekloster (1236-1530). Gaden kendt siden 1755. (Se Brødregade)
Slotspladsen	Opkaldt efter Christian III's Dronningborg Slot (1530-ca.1723). Efter reformationen blev det tidligere Gråbrødrekloster (1236-1530) ombygget til slot. Slottet blev fuldstændigt nedrevet i 1730'erne. Slotspladsen blev anlagt 1977.
Stemannsgade	Gaden anlagt 1895. Carl Gustav Wilhelm Heinrich Stemann blev født i Ærøskøbing i 1845. Efter studenter- og cand.jur.-eksamen kom han ind i Indenrigsministeriet, hvor han i 1882 blev fuldmægtig. I 1885 blev han kongevalgt borgmester og auktionsdirektør i Randers, hvorfra han 1899 udnævntes til stiftamtmand over Ribe Stift og amtmand over Ribe Amt. Efter sin afsked i 1921 bosatte han sig i Haderslev. Stemann deltog aktivt i debatten om restaureringen af Helligåndshuset 1891-1894, var udgiver af "De danske Helligåndsklostre", og skrev flere historiske afhandlinger om Randers i ældre tid. Stemann var æresmedlem i Historisk Samfund for Randers Amt og i en årrække formand i bestyrelsen for Ribe Stiftsmuseum. Stemann døde i 1929.
Storegade	Tidligere hovedvejen fra syd. Kendt fra middelalderen. Har tidligere heddet Myklegade (1312) og Kongens Hærstræde (1464). Fra 1795 blev den oprindelige Storegade opdelt i Søndergade, Storegade, Middeltgade og Torvegade.
Torvegade	Opkaldt efter Torvet/Rådhusortet. Kendt fra middelalderen. Gaden er del af den oprindelige hovedvej gennem Randers.
Tørvebryggen	Tidligere plads, hvor varer der skulle transportes på Gudenåen blev lastet om til fladbundede pramme, kaldet kåge.
Tårngade	Her lå den middelalderlige Sct. Clemens Kirke (ca. 1160-ca. 1730). Kirkens tårn stod tilbage som det sidste og gav navn til gaden
Vester Kirkestræde	Stræder omkring Sct. Mortens Kirke (1494-). Kendt siden 1682.
Vestergrave	Voldgrav fra 1500-tallet. Graven forsvandt i 1600-tallet.
Østervold	Har næsten det samme forløb som Christian III's vold fra 1500-tallet. Efterfølgende dannedes her et torv, Frederiksplads. Den nuværende gade er anlagt ved gadegennembrud i 1958-1965. Nyanlagt i 2006.